

Evangélikus istentisztelet

Liturgikus könyv

Evangélikus istentisztelet

Liturgikus könyv

Luther Kiadó
Budapest, 2007

Készítette

a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Közgyűlésétől kapott mandátum alapján létrehívott Agendaszerkesztő és Liturgiai Bizottság az egyház püspökeinek vezetésével.

Budapest, 1998–2007.

Az Agendaszerkesztő és Liturgiai Bizottság munkájában részt vett:

D. Szebik Imre

Dr. Harmati Béla

Ittész János

Gáncs Péter

Bence Gábor

Fehér Károly

Dr. Finta Gergely

Gálos Miklós

Gregersen Labossa György

Hafenscher Károly

Johann Gyula

Ördög Endre

Dr. Reuss András

Dr. Szabó Lajos

Szabó Vilmos Béla

Szabóné Mátrai Marianna

Trajtler Gábor

Tubán József

Véghelyi Antal

A kötet előkészítésében közreműködött:

Dr. Dobszay László

Dr. Ecsedi Zsuzsanna

Gombos Arikán

Győri Virág

Ittész Jánosné

Mocskonyi Melinda

Kendeh-Kirchknopf Péter

Dr. Papp Anette

Petri Gábor

Tartalom

Előszó / 7

Áldást az olvasónak – áldást a használónak! / 10

Bevezetés / 11

I. FELKÉSZÜLÉS AZ ISTENTISZTELETRE

21

1. Imádságok szolgálat előtt és után / 23

2. Hitvallások, Miatyánk, áldásformák / 37

3. Az istentiszteleti rend felépítése / 42

4. Az istentiszteleti rend felépítése magyarázatokkal / 44

II. VASÁRNAPI ÉS ÜNNEPNAPI ISTENTISZTELETI RENDEK (ORDINÁRIUM)

57

5. Liturgikus istentiszteleti rend / 62

6. Énekverses istentiszteleti rend / 108

7. Egyszerű istentiszteleti rend / 128

8. A vasárnap esti istentisztelet rendje / 143

9. A vasárnapi istentisztelet énekverses rendje
(a Raffay-Prőhle Agendák szerint) / 148

10. A vasárnapi istentisztelet rövid rendje
(a Prőhle Agenda szerint) / 160

11. A vasárnapi istentisztelet liturgikus rendje
(a Prőhle Agenda szerint) / 166

12. Az istentisztelet változó részei / 183
13. Bűnbánati imádságok (A Raffay-Pröhle Agendák szerinti istentiszteleti rendek kiegészítése) / 364
14. A Graduálénekek és a heti énekek / 373
15. Általános könyörgő imádságok (Oratio oecumenica) / 381

16. Gyónó istentisztelet / 477
17. Reggeli közös imádság (prima) / 488
18. Esti közös imádság (vespera/kompletórium) / 495
19. Tanévnyitó istentisztelet („Veni Sancte Spiritus”) / 509
20. Tanévzáró istentisztelet („Te Deum laudamus) / 517
21. A családi istentisztelet rendje / 525
22. Istentisztelet közelieknek és távoliaknak („Tamás-mise”) / 539
23. Ökumenikus igeliturgia az evangélikus templomban / 544
24. A karácsonyesti istentisztelet rendje / 555
25. A passiói istentisztelet rendje / 564
26. A húsvét hajnali istentisztelet rendje / 576
27. Könyörgés / 593
28. Krisztus-dicséret / 602

29. Gyermek keresztelese gyülekezeti istentisztelet keretében / 615
30. Gyermek keresztelese családi körben / 623
31. Keresztelési emlékűnnep / 634
32. Felnőtt keresztelese / 638
33. Konfirmációi vizsga / 645
34. Konfirmációi istentisztelet / 651
35. A gyászistentisztelet és a temetés rendje / 669

Előszó

Nagy szeretettel és Isten iránti hálával adjuk lelkészeink kezébe, gyülekezeti használatra az *Evangelikus istentisztelet – Liturgikus könyvet* azzal a jó reménységgel, hogy Isten Szentlelke – sok más eszköz mellett – ezáltal is újíthatja egyházát. Evangélikusként boldogan tudatosítjuk, hogy a kétezer éves istentiszteleti hagyomány éppen úgy egyházunk öröksége, mint a lutheri szellemben megreformált keresztény istentisztelet. Hétről hétre örömmel éljük meg, hogy a korábbi sokféleség után a huszadik század folyamataiban kialakulhatott az az egész magyar evangélikusságot meghatározó egységes, de a helyi hagyományoknak is teret engedő istentiszteleti gyakorlat, amely reménységünk szerint a megújult és kibővült rendtartással tovább erősödhet. Hisszük, hogy mindazok munkáján, akik e könyv elkészítésén fáradoztak, mindvégig érezhető volt az egyház iránti imádkozó felelősség. Kérjük is, hogy munkánkon nyugodjék Isten áldása.

A Magyarországi Evangélikus Egyház püspökeiként az 1997. évi IV. törvénycikk 62. § d) bekezdése szerinti felhatalmazásunkkal élve – az Agendaszerkesztő és Liturgiai Bizottsággal egyetértésben – állítottuk össze az *Evangelikus istentisztelet – Liturgikus könyvet*, amelyet egyházunk Országos Közgyűlése elfogadott. Segítségével gazdagabbá válik istentiszteleti életünk, hiszen az itt található rend 2005 adventjétől a Magyarországi Evangélikus Egyház egyik hivatalos istentiszteleti rendje lesz. Bevezetését a jelzett időponttól ajánljuk, javasoljuk, és használatára kérjük lelkészeinket és gyülekezeteinket. Jól tudjuk ugyanakkor azt is, hogy sok hittestvérünk számára a megszokott liturgiához való ragaszkodás az egyházunkhoz való tartozás egyik alapeleme, ezért a lelkészek az 1986-ban kiadott *Agendában* levő istentiszteleti rendeket is használhatják. (Változás a *Próbakiadáshoz* képest, hogy a *Liturgikus könyv* tartalmazza az úgynevezett Raffay-Pröhle énekverses rendet is.)

Szükségesnek látjuk, hogy a *Liturgikus könyv* megjelenésekor néhány szempont-ra felhívjuk lelkész testvéreink és gyülekezeteink figyelmét.

E könyv megjelenésével és használatba vételével az 1930-as években megindult, majd a második világháború után újabb lendületet vett – de a diktatúrának az egyházunk életére gyakorolt hatása miatt végül is félbeszakadt – liturgiai megújulási mozgalom célkitűzéseire térünk vissza. A környező országokban élő magyar evangélikus egyházak és az európai testvéregyházak már évtizedekkel ezelőtt megtették azokat a lépéseket, amelyekre nekünk az említett okok miatt eddig nem volt lehetőségünk.

Egyik alapvető értéke ennek a *Liturgikus könyvnek*, hogy következetesen érvényesíti az „egy istentiszteleti rend többféle változatban” elvet. Bár sokszínű és különféle alkalmakra készült rendeket találunk benne, azok mégis egységes teológiai, liturgiai koncepciót tükröznek.

A tárgyilagos kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy egyházunk istentiszteleti élete a külső hatások következtében az évszázadok folyamán elszakadt a reformatori örökségtől. Az ellenreformáció, majd a felvilágosodás és a racionalizmus felgyorsította ezt a folyamatot. A hosszú évekig tartó előkészítő munkálatok folyamán ezért tudatosan törekedtünk arra, hogy istentiszteleti rendünket megszabadítsuk azoktól az elemektől, melyek nem következnek reformatori – közelebbről a lutheri – teológiai örökségünkből. Itt ezek közül csak egyet említünk: azt, hogy az úrvacsora szervesen beépült a vasárnapi istentiszteleti rendbe.

Szeretettel kérjük és biztatjuk lelkészeinket: rendszeresen és alaposan tanítsák gyülekezeteinket, hogy híveink megismerjék és megértsék az istentiszteleti rendben történt változások teológiai alapját. Így könnyebben elfogadják a változásokat, majd az ismerkedés hosszabb ideje után, a rendszeressé váló használat közben értékeit is felfedezik és meg is szeretik.

Az egységes koncepció nem volt akadálya annak, hogy sok új lehetőséget is kínáljunk gyülekezeteinknek. Alkalmi – pl. tanévnyitó, tanévzáró, gyónó stb. – istentiszteleti rendek éppúgy helyet kaptak könyvünkben, mint a kisközösségekben jól használható könyörgések, reggeli és esti áhítatok rendjei; és nem hiányzik belőle a napjainkban sokak számára fontos „Tamás-mise” javasolt rendje sem. A *Liturgikus könyv* gazdagodást hoz az egyházi évhez kapcsolódó szövegekben is. Az említetteken túl a megújított, bőséges imádságos rész még inkább megalapozza azt a reménységünket, hogy – ha az istentiszteleti rendet teljes egészében és általánosan egyelőre még nem is kezdik használni gyülekezeteink – *Liturgikus könyvünk* újdonságai sok helyütt nyújtanak majd segítséget az istentiszteleti élet felfrissítéséhez. A később megjelenendő CD-melléklet segít-

het lelkészeinknek az istentiszteleti szolgálatra való készüléskben. Az énekeskönyvvel együtt használható *Gyülekezeti liturgikus könyvvel* lehetővé válik, hogy lelkészek és gyülekezeti tagok együtt tanuljuk, ízelegessük azt a gazdagabb, megújult istentiszteleti rendet, amelyet most Isten iránti hálával és örömmel teszünk le egyházunk asztalára.

„Aki pedig mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogy mi kérjük vagy gondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint: azé a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által nemzedékről nemzedékre, örökkön-örökké. Ámen.” (Ef 3,20–21)

Budapest–Győr, 2005. Péter és Pál apostolok napján

Gáncs Péter
püspök

D. Szabik Imre
elnök-püspök

Ittész János
püspök

Áldást az olvasónak – áldást a használónak!

Örömmel és Isten iránti hálával adjuk közre az *Evangélikus istentisztelet – Liturgikus könyv* végleges kiadását. Jó reménységünk, hogy Isten áldása kíséri használatát.

A próbakiadás óta eltelt időszak sok vitát, beszélgetést, termékeny munkát hozott. A végleges kiadás nem csupán apró javításokat, hanem döntő változásokat is tartalmaz. A készítőik figyelve a kérésekre, kritikákra, gazdagító javaslatokra, nem csupán a „null-verzió” hibáit korrigálták, hanem bizonyos részeket átalakítottak, kiegészítettek.

A közös keresztény hagyományok és a több évszázados evangélikus örökség mellett az Agendaszerkesztő és Liturgiai Bizottság komolyan vette az igényt a közelmúlt tradíciójának beépítésére. Ezért került az 1986-os Agenda három alapvető istentiszteleti rendje is a *Liturgikus könyv*be. Reméljük, hogy a korábbi istentiszteleti rendtartások és a megújult liturgia gazdagíthatják egymást, hiszen a változó részek (proprium) mindkét rendhez használhatók.

Biztatjuk az istentisztelet szolgálattevőit – lelkészeket, kántorokat, lektorokat –, hogy adjanak lehetőséget a gyülekezetnek a közös tanulásra. Az istentisztelet folyamatának és egyes elemeinek megismerése, megértése és elsajátítása komoly lelki épülést hozhat gyülekezeti tagjaink és az egész közösség életébe.

Szolgálja a *Liturgikus könyv* egyházunk gazdagodását és megújulását. Kísérje istentiszteleti életünket Urunk jósága, szeretete és kegyelme.

„Szolgáljatok az Úrnak örömmel...” (Zsolt 100,2)

2007. reformáció ünnepén

Dr. Fabiny Tamás
püspök

Ittész János
elnök-püspök

Gáncs Péter
püspök